

Ο ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΑΘΙΕΡΩΜΕΝΩΝ ΕΠΙΚΕΦΑΛΙΔΩΝ (AUTHORITIES) ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ματθαίος Ν. Στρατής
Τμήμα Καταλόγων ΕΒΕ

1. Εισαγωγή

Ο κατάλογος των Authorities της ΕΒΕ περιλαμβάνει το σύνολο των καθιερωμένων επικεφαλίδων που δημιουργούνται από το Τμήμα Καταλόγων της Βιβλιοθήκης κατά την επεξεργασία του υλικού που εισάγεται σ' αυτήν μέσω της Κατά Νόμον Προσφοράς (ΚΝΠ), αγορών και δωρεών. Σήμερα, εισάγονται στην ΕΒΕ περίπου 14.000 τίτλοι ετησίως, από όλο το φάσμα των επιστημών. Και μόνο από το γεγονός αυτό, γίνεται αντιληπτή η αξία του καταλόγου των Authorities της ΕΒΕ ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στους θεματικούς όρους που περιέχονται

2. Αναδρομή

Η δημιουργία του καταλόγου ξεκίνησε το 1978, όταν για πρώτη φορά υιοθετήθηκαν από το Τμήμα οι Αγγλοαμερικανικοί κανόνες καταλογογράφησης για την επεξεργασία του υλικού. Ο κατάλογος ήταν χειροκίνητος με τη χρήση δελτίων και είχε σαν αρχικό σκοπό να εξυπηρετήσει τις ανάγκες του ιδίου του Τμήματος.

Το 1991 εκδόθηκε από το Τμήμα Καταλόγων ο **Κατάλογος Θεματικών Επικεφαλίδων**, ενώ το 1992 ακολούθησε η έκδοση του **Καταλόγου Καθιερωμένων Ονομάτων Φυσικών Προσώπων**. Και οι δύο αυτοί κατάλογοι είχαν γραφεί σε αδόμητο κείμενο, συγκεκριμένα σε WordPerfect και είχαν σαν στόχο να αποτελέσουν ένα κοινό πρότυπο προς χρήση από τις Βιβλιοθήκες της Ελλάδος.

Η μετατροπή του καταλόγου σε ηλεκτρονική μορφή ξεκίνησε αρχικά το 1990 με την υιοθέτηση του format των UNIMARC Authorities και την μετατροπή των μέχρι τότε υπάρχουσών επικεφαλίδων σε UNIMARC. Ο κύριος όγκος όμως της δουλειάς ξεκίνησε ουσιαστικά μόλις το 1999, όταν όλοι οι υπάλληλοι του Τμήματος απέκτησαν ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Επόμενο βήμα, ήταν η έκδοση του καταλόγου σε CD-ROM το 2003, το οποίο περιλάμβανε 61.140 καθιερωμένες επικεφαλίδες, 28.113 μη καθιερωμένες επικεφαλίδες σε παραπομπή «βλέπε» και 29.156 παραπομπές «βλέπε επίσης». Όπως και οι έντυποι κατάλογοι, το CD-ROM διατίθεται δωρεάν και αποδείχθηκε σημαντικό εργαλείο για τις Βιβλιοθήκες.

Σήμερα, στον κατάλογο περιλαμβάνονται 236.513 εγγραφές. Ο κατάλογος ενημερώνεται και αναθεωρείται σε καθημερινή βάση.

3. Περιεχόμενα

Ο κατάλογος περιλαμβάνει τις καθιερωμένες μορφές για τους παρακάτω τύπους επικεφαλίδων:

- Ονόματα φυσικών προσώπων
- Θεματικούς όρους
- Ονόματα συλλογικών οργάνων / Συναντήσεων
- Γεωγραφικά ονόματα
- Ομοιόμορφους τίτλους
- Ονόματα/Τίτλους ως θέματα
- Οικογενειακά Ονόματα

Ακολούθως, θ' αναφερθούμε ειδικότερα σε καθ' έναν από τους τύπους αυτούς:

3.1. Ονόματα φυσικών προσώπων (Πεδίο 200 των UNIMARC Authorities)

Το Τμήμα Καταλόγων καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για τη σωστότερη και πληρέστερη καθιέρωση των ονομάτων των φυσικών προσώπων και την αποφυγή διπλοκαθιρώσεων, ιδιαίτερα όσον αφορά στα Ελληνικά φυσικά πρόσωπα, είτε αυτά χρησιμοποιούνται σαν συγγραφική υπευθυνότητα, είτε σαν θεματική επικεφαλίδα.

Οι πηγές που χρησιμοποιούνται είναι: Εγκυκλοπαίδειες, Βιογραφικά λεξικά, Επετηρίδες, Κατάλογοι άλλων Βιβλιοθηκών, τα LC Authorities, οι εκδότες και το Διαδίκτυο.

Από τη φετινή χρονιά, ακολουθώντας τη 2^η έκδοση των UNIMARC Authorities άρχισε να γίνεται χρήση του πεδίου 106 (Πεδίο Κωδικοποιημένων Δεδομένων: Όνομα προσώπου / Συλλογικό Όνομα / Οικογενειακό Όνομα / Εμπορική Ονομασία χρησιμοποιούμενα ως θεματική επικεφαλίδα) και όλες οι υπάρχουσες εγγραφές ενημερώθηκαν αναλόγως. Σύντομα προβλέπεται να ξεκινήσει και η χρήση του πεδίου 120 (Πεδίο Κωδικοποιημένων Δεδομένων: Όνομα προσώπου)

3.2. Θεματικοί όροι (Πεδίο 250 των UNIMARC Authorities)

Κύρια πηγή προέλευσης των θεματικών όρων της EBE αποτελούν οι αντίστοιχοι θεματικοί όροι της Βιβλιοθήκης του Κονγκρέσου, όσον αφορά στην καθιέρωση του όρου, στις υποδιαίρεσεις και στις διασυνδέσεις του. Ο όρος αποδίδεται στην ελληνική γλώσσα και καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να επιλεγεί η καταλληλότερη μετάφραση, προκειμένου αυτός να είναι δόκιμος και κατανοητός. Για τον λόγο αυτόν χρησιμοποιούνται τα κατάλληλα επιστημονικά λεξικά, ενώ γίνονται και παραπομπές από άλλες πιθανές μορφές του όρου.

Συνοπτικά, οι πηγές που χρησιμοποιούνται για την καθιέρωση κάποιου θεματικού όρου είναι: Τα LC Authorities, οι MeSH, Επιστημονικά και γλωσσικά λεξικά, Εγκυκλοπαίδειες, Κατάλογοι άλλων Βιβλιοθηκών, Επικοινωνία με επιστήμονες και ειδικούς και το Διαδίκτυο.

Η χρήση του αστερίσκου (*) από τη EBE, μέσα στους θεματικούς όρους, γίνεται για να δηλωθεί το σημείο ή τα σημεία, στα οποία ο όρος μπορεί να υποδιαιρεθεί γεωγραφικά. Σε περιπτώσεις θεματικών όρων όπου υπάρχουν περισσότεροι από έναν αστερίσκοι, η γεωγραφική υποδιαίρεση γίνεται στον τελευταίο δεξιά αστερίσκο.

Παράδειγμα: *Γυναίκες* - Εκπαίδευση**

3.3. Ονόματα Συλλογικών Οργάνων / Συναντήσεων (Πεδίο 210 των UNIMARC Authorities)

Σαν πηγές για την καθιέρωση των συλλογικών Οργάνων και Συναντήσεων χρησιμοποιούνται: Το ίδιο το τεκμήριο, το Διαδίκτυο, τα LCAuthorities, ενώ πολλές φορές είναι απαραίτητη και η απ' ευθείας επικοινωνία με διάφορους Οργανισμούς και Φορείς

3.4. Γεωγραφικά Ονόματα (Πεδίο 215 των UNIMARC Authorities)

Στην περίπτωση των γεωγραφικών ονομάτων, επιλέγεται και καθιερώνεται η μορφή με την οποία κάποιος γεωγραφικός τόπος είναι ευρύτερα γνωστός, με άλλα λόγια, το πιο διαδεδομένο και χρησιμοποιούμενο όνομα για τον τόπο αυτόν. Παράδειγμα: **Αθήνα** και όχι **Αθήναι**, **Κεφαλλονιά** και όχι **Κεφαλληνία**. Και σ' αυτή την περίπτωση γίνονται παραπομπές από το μη χρησιμοποιούμενο όρο.

Όταν κάποιο γεωγραφικό όνομα δεν είναι ευρέως γνωστό ή δεν είναι μοναδικό, δηλώνεται μέσα σε παρένθεση το ευρύτερο γεωγραφικό ή διοικητικό όνομα στο οποίο ανήκει (ο νομός όταν αναφερόμαστε στον ελληνικό χώρο). Παράδειγμα: *Αρνίθα (Ρόδος) – Κοινωνική ζωή και έθιμα*. Η διευκρινιστική παρένθεση χρησιμοποιείται επίσης:

- Στα γεωγραφικά ονόματα εκτός του ελληνικού χώρου. Παράδειγμα: *Ρώμη (Ιταλία)*
- Στα ονόματα όλων των νομών, κυρίως για να διακρίνεται ο νομός από την ομώνυμη πόλη. Παράδειγμα: *Λάρισα (Νομός) – Ιστορία*
- Στα ονόματα των νησιών. Παράδειγμα: *Τήνος (Κυκλάδες) - Αρχαιότητες*

Στην περίπτωση των γεωγραφικών υποδιαίρεσεων στους θεματικούς όρους, ακολουθείται η «ιεραρχική» δόμηση του όρου. Παράδειγμα: *Εκκλησιαστική αρχιτεκτονική – Ελλάς – Κυκλάδες (Νομός) - Πάρος*

Οι πηγές που χρησιμοποιούνται είναι: Εγκυκλοπαίδειες και Γεωγραφικά λεξικά (π.χ. Webster's Geographical Dictionary, Λεξικό Δήμων Κοινοτήτων και Οικισμών της Ελλάδος, κ.λπ.)

3.5. Ομοιόμορφοι Τίτλοι (Πεδίο 230 των UNIMARC Authorities)

Οι ομοιόμορφοι τίτλοι χρησιμοποιούνται για την ενοποίηση έργων που μπορεί να εμφανίζονται με διάφορες παραλλαγές του τίτλου τους.

Οι πηγές που χρησιμοποιούνται είναι: Εγκυκλοπαίδειες, Βιβλιογραφίες, Κατάλογοι άλλων Βιβλιοθηκών, το λεξικό Tusculum για έργα Λατίνων συγγραφέων και τα LCAuthorities

3.6. Ονόματα/Τίτλοι ως θέματα (Πεδίο 240 των UNIMARC Authorities)

Οι χρησιμοποιούμενες πηγές είναι οι ίδιες με την περίπτωση των Ομοιόμορφων Τίτλων

Η επικεφαλίδα συντάσσεται με την ακόλουθη UNIMARC μορφή:

240 ##\$a Καζαντζάκης, Νίκος (1883-1957) \$t Οδύσσεια
(Standard subfields technique)

3.7. Οικογενειακά ονόματα (Πεδίο 220 των UNIMARC Authorities)

Η πρώτη πηγή πληροφοριών για την καθιέρωση ενός ελληνικού οικογενειακού ονόματος είναι συνήθως το ίδιο το τεκμήριο. Παράλληλα, χρησιμοποιούνται Εγκυκλοπαίδειες και Βιογραφικά λεξικά. Για τα ξένα οικογενειακά ονόματα χρήσιμες πηγές είναι τα LCAuthorities και το Διαδίκτυο

4. Μελλοντικά σχέδια

➤ Έκδοση νέου CD-ROM

Η έκδοση νέου CD-ROM καθιερωμένων επικεφαλίδων, ενημερωμένου με όλες τις νέες προσθήκες και μεταβολές που έχουν πραγματοποιηθεί, είναι βασική προτεραιότητα του Τμήματος Καταλόγων, στην προσπάθειά του ν' ανταποκριθεί και στο αίτημα πολλών Βιβλιοθηκών. Αυτή τη στιγμή πραγματοποιείται αναδρομική καταλογογράφηση για την ενσωμάτωση όλων των χειρόγραφων δελτίων του καταλόγου της Βιβλιοθήκης στο ηλεκτρονικό αρχείο, η οποία αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Ιούνιο του 2007. Είναι απαραίτητο να ολοκληρωθεί αυτό το στάδιο, ώστε το νέο CD-ROM που θα εκδοθεί να είναι πολύ πλουσιότερο

➤ Έκδοση Καταλόγου Τυποποιημένων Θεματικών Υποδιαίρέσεων

Μέχρι σήμερα, δεν έχει εκδοθεί κάποιος κατάλογος που να περιέχει τις τυποποιημένες μορφές των υποδιαίρέσεων που χρησιμοποιούνται μέσα στους θεματικούς όρους, καθώς και οδηγίες για τη χρήση αυτών. Η έλλειψη ενός τέτοιου εργαλείου είναι πιστεύουμε εμφανής σε όλους τους καταλογογράφους. Μέσα στα σχέδια του Τμήματος είναι η έκδοση ενός τέτοιου καταλόγου, είτε σε μορφή CD-ROM, είτε στο Διαδίκτυο, είτε και στις δύο αυτές μορφές. Δυστυχώς, ο φόρτος των εργασιών του Τμήματος σε συνδυασμό με τον περιορισμένο αριθμό προσωπικού, δε μας επιτρέπουν να ορίσουμε ένα σαφές χρονοδιάγραμμα για την έκδοση του καταλόγου αυτού, είναι κάτι όμως που θα προσπαθήσουμε να υλοποιήσουμε το συντομότερο δυνατόν